

DE VUURPROEF

(The Crucible)

Drama in vier bedrijven

door

ARTHUR MILLER

vertaling

Alfred Pleiter

TONEELUITGEVERIJ VINK B.V.
(Grimas Theatergrime verkoop)
Tel: 072 - 5 11 24 07
E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl
Website: www.toneeluitgeverijvink.nl

VOORWAARDEN

Alle amateurverenigingen die het stuk: **DE VUURPROEF - THE CRUCIBLE** gaan opvoeren, dienen in alle programmaboekjes, posters, advertenties en eventuele andere publicaties de volledige naam van de oorspronkelijke auteur: **ARTHUR MILLER** te vermelden.

De naam van de auteur moet verschijnen op een aparte regel, waar geen andere naam wordt genoemd.

Direct daarop volgend de titel van het stuk.

De naam van de auteur mag niet minder groot zijn dan 50% van de lettergrootte van de titel.

U dient tevens te vermelden dat u deze opvoering mag geven met speciale toestemming van het I.B.V.A. Holland bv te Alkmaar.

Copyright: © Anco Entertainment bv - Toneeluitgeverij Vink bv

Internet: www.toneeluitgeverijvink.nl

E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, verfilming, video opname, internet vertoning (youtube e.d.) of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van I.B.V.A. HOLLAND bv te Alkmaar, welk bureau in deze namens de Uitgever optreedt.

Het is niet toegestaan de tekst te wijzigen en/of te bewerken zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van I.B.V.A. HOLLAND bv te Alkmaar, welk bureau in deze namens de Uitgever optreedt.

Vergunning tot opvoering van dit toneelwerk moet worden aangevraagd bij het Auteursrechtenbureau **I.B.V.A. HOLLAND bv**

Postbus 363

1800 AJ Alkmaar

Telefoon 072 - 5112135

Website: www.ibva.nl

Email: info@ibva.nl

ING bank: 81356 – IBAN: NL08INGB0000081356 BIC: INGBNL2A

Geen enkele andere instantie dan het IBVA heeft de bevoegdheid genoemde rechten van u te claimen, of te innen.

Auteursrechten betekenen het honorarium (loon!) voor de auteur van wiens werk door u gebruik wordt gemaakt!

Auteursrechten moeten betaald worden voor elke voorstelling, dus ook voor try-outs, voorstellingen in/voor zorginstellingen, scholen e.d.

Vergunning tot opvoering:

1. Aankoop van minimaal **20** tekstboekjes bij de uitgever.
2. U vult het aanvraagformulier in op www.ibva.nl of u zendt de aanvraagkaart (tevens bewijs van aankoop), met uw gegevens, naar I.B.V.A. Holland. Uw aanvraag dient tenminste **drie weken voor de eerste opvoering** in bezit te zijn van I.B.V.A. Holland.
3. U krijgt daarop de nota toegestuurd. Na betaling wordt u de vereiste vergunning toegestuurd.

Vergunning tot HER-opvoering(en):

1. U vult het aanvraagformulier in op www.ibva.nl of u zendt de aanvraagkaart met uw gegevens naar I.B.V.A. Holland. Uw aanvraag dient tenminste **drie weken voor de eerste opvoering** in bezit te zijn van I.B.V.A. Holland.
2. U krijgt daarop de nota toegestuurd. Na betaling wordt u de vereiste vergunning toegestuurd.

Opvoeringen zonder vergunning zijn niet toegestaan en strafbaar op grond van de Auteurswet 1912. Zij worden gerechtelijk vervolgd, terwijl de geldende rechten met 100% worden verhoogd. Het tarief wordt met 20% verhoogd voor opvoeringen waarvoor geen toestemming werd aangevraagd binnen drie weken voorafgaand aan de voorstelling.

Het is verboden gebruik te maken van gekregen, geleende, gehuurde of van anderen dan de uitgever gekochte tekstboekjes.

**Rechten BELGIË: Toneelfonds JANSSENS, afd. Auteursrechten,
Te Boelaerlei 107 - 2140 Bght ANTWERPEN Telefoon (03)3.66.44.00.
Geen enkele andere instantie heeft de bevoegdheid genoemde rechten
van u te claimen, of te innen.**

PERSONEN:

Putnam

Hale

Rebecca

Giles

Tituba

Parris

Abigail

Suzanne

Vrouw Putnam

Mercy

Mary

Proctor

Betty

Francis

Hathorne

Damforth

Sarah

Herrick

Elisabeth

Cheever

EERSTE BEDRIJF

Een slaapkamertje op de bovenverdieping van het huis van dominee Samuel Parris in Sales, Massachusetts, in de lente van het jaar 1692. Links een klein raampje, met glas in lood ruitjes, waardoor het zonlicht naar binnen stroomt. Naast het bed, rechts, brandt echter nog een kaars. De rest van het meubilair bestaat uit een kist, een stoel en een tafeltje. De deur in de achterwand geeft toegang tot het portaal, waar vandaan een trap naar de begane grond voert. De kamer wekt de indruk van heldere zuinigheid. De balken in het plafond zijn zichtbaar en de kleuren van het hout zijn natuurlijk en ongebeitst.

Als het doek opengaat zien wij dominee Parris geknield naast het bed liggen, kennelijk in gebed verzonken. Zijn dochter, Betty Parris — tien jaar oud — ligt roerloos in het bed.

Dominee Parris bidt nu, en hoewel wij zijn woorden niet kunnen verstaan, voelen wij iets van de sfeer van verwarring, die om hem heen hangt. Hij mompelt iets, en dan is het of hij begint te wenen: hij weent inderdaad, dan bidt hij weer. Maar zijn dochter op het bed beweegt zich niet.

De deur gaat open en een negerlavin komt binnen. Tituba is een jaar of vijf-en-veertig. Parris heeft haar meegenomen van Barbados, waar hij een paar jaar koopman is geweest, voordat hij predikant werd. Zij komt binnen als iemand, die niet langer gescheiden wil blijven van de persoon, van wie zij het meeste houdt, maar tevens is zij doodsbang, want haar slavennatuur waarschuwt er haar voor, dat de moeilijkheden in dit huis, zoals meestal, op haar rug terecht komen.

Tituba: *(gaat maar vast een stap achteruit)* Mijn Betty gauw weer gezond.

Parris: Weg van hier!

Tituba: *(loopt achteruit naar de deur)* Mijn Betty niet doodgaan....

Parris: *(komt woedend overeind)* Ga uit mijn ogen! *(Zij is weg)* Ga uit mijn.... *(zijn tranen worden hem te machtig. Hij klemt de tanden op elkaar om zich te beheersen, doet de deur dicht en leunt er uitgeput tegen aan)* O, mijn God! God, help mij! *(Hij is doodsbang, mompelt tussen zijn snikken in zichzelf, gaat dan naar het bed en neemt voorzichtig Betty's hand)* Betty, kind. Lief kind! Word toch wakker, doe je ogen open! Betty, kleintje.. *(Hij wil weer gaan knielen als zijn zeventienjarig nichtje Abigail Williams binnenkomt. Zij is een opvallend mooi meisje, met een zeldzaam flair voor het zaaien van*

tweedracht. Op dit ogenblik is zij alleen maar bezorgd, bang en gepre-occupeerd)

Abigail: Oom? *(Hij kijkt haar aan)* Suzanne Walcott is terug van Dokter Griggs.

Parris: O? Laat haar dan binnenkomen, laat haar binnenkomen.

Abigail: *(buigt zich buiten de deur om Suzanne te roepen, die staat te wachten)* Kom maar binnen, Suzanne. *(Suzanne Walcott, iets jonger dan Abigail, zenuwachtig en haastig op)*

Parris: *(gretig)* Wat zegt de Dokter, kind?

Suzanne: *(Probeert langs Parris heen een glimp van Betty op te vangen)* Hij gaf mij order U te zeggen, eerwaarde heer, dat hij in zijn boeken geen geneesmiddel vinden kan voor haar.

Parris: Dan moet hij verder zoeken.

Suzanne: Ja, heer, maar hij heeft al ononderbroken in zijn boeken gezocht sinds hij U verliet, heer. Maar hij droeg mij op U te zeggen, dat u eens nagaan moest of er misschien geen bovennatuurlijke oorzaak hier de hand in het spel heeft.

Parris: *(spert de ogen open)* Nee-nee. Er is hier geen boven- natuurlijke oorzaak. Zeg hem, dat ik dominee Hale uit Beverley verzocht heb hier te komen en dat meester Hale dat zeker met mij eens zal zijn. Laat hij zich aan zijn medische wetenschap houden en elke gedachte aan het bovenzinnelijke uit zijn gedachten bannen. Dat heeft hier niets mee te maken.

Suzanna: Ja, heer. Hij vroeg mij alleen het u te zeggen. *(draait zich om, om af te gaan)*

Abigail: Geen woord hierover in het dorp, Suzanna!

Parris: Ga meteen naar huis en spreek tegen niemand over bovennatuurlijke oorzaken.

Suzanne: Ja, heer. Ik zal voor haar bidden. *(zij gaat af)*

Abigail: Oom, overal spreekt men over hekserij. Ik geloof, dat gij beter zelve naar beneden kunt gaan om het persoonlijk tegen te spreken. De kamer zit vol lieden, heer. Ik blijf wel bij haar.

Parris: *(draait zich naar haar om, hij voelt zich een beetje in het nauw gedreven)* En wat moet ik hun dan zeggen? Dat ik mijn dochter en mijn nicht heb aangetroffen in het bos, dansende als heidenen?

Abigail: Oom. Wij hebben gedanst, ja, 't is waar; u kunt hun zeggen, dat ik het u heb bekend — en als het moet zijn zal ik de kastijding daarvoor ondergaan. Maar zij spreken over hekserij. Betty is niet behekst.

Parris: Abigail, ik kan mijn gemeente niet onder ogen komen, als ik weet dat je mij niet alles hebt verteld. Wat deed je met haar daar in het bos?

Abigail: Wij hebben gedanst, oom, en toen U zo opeens te voorschijn sprong vanuit het hakhout, werd Betty bang en viel in zwijm. Dat is alles.

Parris: Kind, ga zitten.

Abigail: *(met trillende stem, terwijl zij gaat zitten)* Ik zou Betty nooit kwaad doen. Ik houd heel veel van haar.

Parris: Luister, kind. Je straf ontga je niet. Maar als je je in 't woud met geesten hebt afgegeven, dan dien ik dat nu ook te weten, want mijn vijanden zullen het zonder twijfel te weten komen en mij er mee te gronde richten.

Abigail: Maar wij hebben nooit geesten opgeroepen.

Parris: Waarom kan zij zich dan niet meer bewegen, sinds middernacht? Dit kind is er heel slecht aan toe. *(Abigail slaat de ogen neer)* Het komt toch uit.... Mijn vijanden zullen er wel voor zorgen. Zeg mij wat jullie daar gedaan hebt, Abigail! Begrijp je, dat ik heel wat vijanden heb?

Abigail: Dat heb ik gehoord, oom.

Parris: Er is een groep hier, die gezworen heeft mij van de kansel te verdrijven. Begrijp je dat?

Abigail: Ik geloof het wel, heer.

Parris: Wel, en als men dan midden in die tweedracht ontdekt, dat mijn huis, mijn eigen huis hier het middelpunt is van duistere praktijken, dat er gruwelijke dingen gebeuren in het bos —

Abigail: Het was maar spel, oom.

Parris: *(wijst naar Betty)* Noem jij dit spel? *(Zij slaat de ogen neer)* *(Hij smeekt)* Abigail, als jij iets weet, waarmee we de dokter kunnen helpen, zeg het dan in naam van God! *(Zij zwijgt)* Ik zag Tituba gebaren maken boven het vuur, toen ik jullie daar betraptte. Waarom deed ze dat? En ik hoorde onverstaanbaar gekrijs en gebrabbel uit haar keel komen. Zij wiegelde heen en weer boven 't vuur, als een redeloos stuk vee.

Abigail: Zij zingt altijd haar liederen uit Barbados, en dan dansen wij.

Parris: Ik kan mijn ogen niet sluiten voor hetgeen ik zag, want mijn vijanden zullen dat ook niet doen. Ik zag een jurk in het gras liggen.

Abigail: *(onschuldig)* Een jurk?

Parris: *(kan het moeilijk zeggen)* Ja, een jurk. En ik dacht, dat ik iemand naakt tussen de bomen zag hollen!

Abigail: *(doodsbang)* Niemand was naakt. U vergist zich, oom.

Parris: *(boos)* Ik heb het gezien. *(Hij gaat van haar vandaan. Dan zegt hij vastbesloten)* Zeg me nu de waarheid, Abigail. En ik bid je, wees je wel bewust van het gewicht, dat de waarheid heeft, want mijn predikambt staat op het spel. Mijn predikambt en misschien het leven

van jouw nicht. Wat voor gruwelijks je ook gedaan hebt, vertel me alles, want ik durf niet onvoorbereid zijn, als ik hun daar beneden onder ogen kom.

Abigail: Er is niets anders. Ik zweer het, oom.

Parris: (*kijkt haar ernstig aan en knikt dan, half overtuigd*) Abigail, drie jaar lang heb ik gevochten om deze koppige mensen voor mij te doen buigen en nu er in de gemeente een zekere eerbied voor mij groeit, besmeur jij mijn goede naam. Ik heb jou een thuis gegeven, kind. Ik heb ervoor gezorgd dat je kleren aan je lijf kreeg, geef mij nu een eerlijk antwoord. Jouw naam hier in de stad is toch volkomen ongerept.

Abigail: (*met iets van ergernis*) Ja, zeker heer. Er kleeft geen smet aan mijn naam.

Parris: (*direct*) Abigails, is er een andere reden, waarom je uit Vrouw Proctor's dienst ontslagen bent, dan je mij verteld hebt? Ik heb horen zeggen — en ik vertel het je, zoals ik het gehoord heb — dat zij dit jaar zo zelden in de kerk komt, omdat zij niet wil zitten naast iets, wat bezoedeld is. Wat betekende die opmerking?

Abigail: Zij haat me, oom, dat moet, want ik wilde niet haar slavin zijn. Zij is een verbitterde vrouw, een leugenachtig koud en gluiperig wijf. En voor zo'n vrouw wil ik niet werken.

Parris: Misschien is zij dit wel. En toch heeft het mij verontrust, dat je nu al zeven maanden uit hun huis bent en al die tijd geen enkele andere familie je ooit gevraagd heeft daar te komen dienen.

Abigail: Die zoeken ook slavinnen en niet iemand zoals ik. Laat ze die dan maar uit Barbados gaan halen. Ik maak mijn gezicht niet zwart, voor geen van hen! (*met nauw verholen wrok jegens hem*) Misgunt ge mij mijn bed, oom?

Parris: Nee. — Nee.

Abigail: (*woedend*) Mijn naam in 't dorp is goed! Ik wil niet dat men mijn naam bezoedelt! Vrouw Proctor is een leugenachtige kwaadspreester!

(Vrouw Ann Putnam komt op. Zij is een gekwelde ziel van een jaar of vijf-en-veertig, een door de gedachte aan de dood bezetene, vervolgd door haar dromen)

Parris: (*zodra de deur begint open te gaan*) Neen — neen. Ik wil nu niemand spreken. (*Hij ziet wie het is en krijgt onmiddellijk iets onderdanigs, hoewel hij nog steeds bezorgd blijft*) Neen maar, Vrouw Putnam! Komt U binnen.

Vr. Putnam: (*met glinsterende ogen, terwijl haar adem sneller gaat*) Het

is een wonder. Het is gewoon een bezoeking van de hel voor u.

Parris: Neen, vrouw Putnam, het is —

Vr. Putnam: *(met een blik naar Betty)* Hoe hoog vloog ze? Hoe hoog?

Parris: Neen, neen, zij heeft helemaal niet gevlogen. —

Vr. Putnam: *(geniet)* Maar dat is toch zeker! Meester Collins heeft haar zien gaan over de schuur van Ingevoll. Hij zei, dat ze neerstreek als een vogeltje zo licht!

Parris: Wacht eens even, vrouw Putnam. Zij heeft nooit — *(Thomas Putnam op. Hij is een goed gesitueerde, keiharde landeigenaar van een jaar of vijftig)* O, goede morgen, meester Putnam.

Putnam: Het is een zegen, dat het uitgekomen is! Een zegen is het! *(Hij loopt regelrecht naar het bed)*

Parris: Wat is uitgekomen, meester Putnam? *(Vrouw Putnam gaat naar het bed)*

Putnam: *(terwijl hij naar Betty kijkt)* Hé — haar ogen zijn dicht. Zie eens, Ann.

Vr. Putnam: Hé, dat is vreemd. *(tegen Parris)* Bij Ruth zijn ze open.

Parris: *(schrikt)* Is uw Ruth ook ziek?

Vr. Putnam: *(met een boosaardige zekerheid)* Ziek zou ik 't niet willen noemen. Door de duivel bezeten te zijn is erger dan ziekte. Het is de dood, weet ge, de dood die in hen dringt met gespleten hoeven en gevorkte staart.

Parris: Ik bid u! Wat schort uw Ruth?

Vr. Putnam: Wat haar schort is haar verdiende loon, — zij is vanmorgen geheel niet wakker geworden, maar haar ogen zijn open en zij wandelt rond en hoort niets en ziet niets en kan niet eten. Voor mij is 't zeker, dat zij haar ziel verloren heeft. *(Parris is verpletterd door dit nieuws)*

Putnam: *(alsof hij alleen maar verdere bijzonderheden wil vernemen)* Zij zeggen dat ge dominee Hale uit Beverley verzocht hebt hier te komen?

Parris: *(zijn overtuiging wordt steeds minder sterk)* Uit voorzorg slechts. Hij heeft veel ondervinding van duivelskunsten, en ik —

Vr. Putnam: Dat heeft hij inderdaad; nog verleden jaar ontmaskerde hij een heks in Beverley. Onthoud dat.

Parris: Kom, kom, Vrouw Ann, zij méénden slechts dat zij een heks was en ik weet zeker, dat hier geen enkel spoor van hekserij te vinden is.

Putnam: Geen hekserij? Nu hoor eens, meester Parris —

Parris: Thomas, Thomas, ik bid u, praat niet overhaast van hekserij. Ik weet, dat gij, gij het allerminst van allen, Thomas — ooit zou willen dat men mij van zoiets vreselijks zou betichten. Wij mogen hier niet overhaast van hekserij spreken. Als er zulk een verderf hier door mijn

huis waart, zal men mij joelend uit Salem jagen.

Putnam: *(koestert op het oogenblik als enig verlangden Parris, voor wie hij alleen maar minachting heeft, naar de rand van de afgrond te brengen)* Meester Parris, in alle ruzies heb ik uw partij gekozen en dat zou ik ook verder willen doen; maar dit kan ik niet als u zich in deze kwestie onpartijdig houdt. Boze en wraakzuchtige geesten slaan de hand aan onze kinderen.

Parris: Maar Thomas ge kunt toch niet —

Putnam: Ann! Vertelt gij meester Parris, wat ge hebt gedaan.

Vr. Putnam: Dominee Parris, zeven maal heb ik mijn pasgeboren kind nog ongedoopt aan de aarde toevertrouwd. Geloof me, nooit zag u flinker, liever borelingskens. En toch verwelkte elk van hen nog de nacht dat ze geboren werd, in mijn armen. Nooit heb ik iets gezegd, maar mijn hart bleef schreeuwen, dat hier geen toeval in het spel was. En nu — dit jaar — mijn Ruth — mijn enig kind, ik heb gezien hoe zij veranderde. Zij heeft iets heimelijks, iets steels gekregen dit jaar, en zij verschrompelt, alsof het levenssap haar uitgezogen wordt. Daarom kwam ik op de gedachte haar eens naar Tituba te zenden.

—

Parris: Naar Tituba? Wat zou Tituba?

Vr. Putnam: Tituba kan met de doden spreken, meester Parris.

Parris: Vrouw Ann, het is een verschrikkelijke zonde de doden op te roepen!

Vr. Putnam: Die zonde neem ik op mijn geweten, want waarlijk, wie anders zou mij kunnen zeggen, wie mijn kinderen heeft vermoord?

Parris: *(vol afschuw)* Vrouw Ann!

Vr. Putnam: Vermoord, dat zijn zij, meester Parris! Let op wat ik u nu ga zeggen! Het bewijs! Let op! Vannacht was mijn Ruth heel dicht bij hun onschuldige zieltjes; dat weet ik, meester. Want waarom anders zou zij met stomheid zijn geslagen, ware het niet, dat de een of andere duistere macht haar het spreken nu belet? Nee, dat is een wonderbaarlijk teken, meester Parris!

Putnam: Ziet gij het dan nog niet, heer? Er waart een heks hier tussen ons rond, die moordt en die verbergt zich liever, dan dat zij zich vertoont. *(Parris draait zich om naar Betty, een vreselijk vermoeden maakt zich van hem meester)* Uw vijanden mogen er van zeggen wat zij willen — gij kunt hier uw ogen niet voor sluiten.

Parris: *(tegen Abigail)* Jullie hebben gisterenavond dus toch geesten opgeroepen?

Abigail: *(fluisterend)* Ik niet, oom — Tituba en Ruth.

Parris: *(draait zich om vervuld van nieuwe vrees en gaat naar Betty: hij kijkt op haar neer en zegt dan, terwijl hij zich afwendt)* O, Abigail, is

dat jouw dank voor mijn barmhartigheid? Nu ben ik verloren!

Putnam: Gij zijt niet verloren! Neem het roer in handen! Wacht niet, tot iemand u beschuldigt — verklaar het zelf. Ge hebt hekserij ontdekt.

Parris: Hier in mijn huis? In mijn huis, Thomas? Daarover zullen ze me de nek laten breken. Ze zouden er een — *(Mercy Lewis, de dienstmaagd van de Putnams, komt op. Zij is een dik, meedogenloos meisje van achttien jaar)*

Mercy: Met uw verlof — ik wou maar eens even zien, hoe het met Betty was.

Putnam: Waarom ben jij niet thuis? Wie is er nu bij Ruth?

Mercy: Haar grootmoeder is gekomen. Mij dunkt het gaat al iets beter. Zij heeft net heel erg luid geniesd.

Vr. Putnam: Aha! Dat is een levensteken!

Mercy: Ik zou me niet meer bezorgd maken, vrouw Putnam. Het was een pracht van een nies; nog zo een schudt haar verstand wel wakker, dunkt me. *(zij gaat naar het bed om te kijken)*

Parris: Wil je zo goed zijn mij alleen te laten, Thomas. Ik zou een tijdje willen bidden, alleen.

Abigail: Oom, ge hebt reeds sedert middernacht gebeden. Waarom gaat ge niet naar beneden en —

Parris: Neen — neen *(tegen Putnam)* Ik heb die lieden niets te zeggen. Ik wil wachten totdat meester Hale hier is. *(Probeert Vrouw Putnam weg te krijgen)* Ik bid u, Vrouw Ann — —

Putnam: Maar luister, man! Durf de strijd aan te binden met den Boze, en de hele stad zal u daarvoor zegenen! Ga naar beneden, spreek tot hen — bid met hen. Zij dorsten naar uw woord, meester. Ge zult toch wel met hen willen bidden?

Parris: *(laat zich overhalen)* Ik zal hun voorgaan met een psalm, maar spreekt gij dan nog niet over hekserij. Daar wil ik niet van horen. De oorzaak is nog onbekend. Ik heb al genoeg moeten strijden, sinds ik hier beroepen werd, meer wil ik niet.

Vr. Putnam: Mercy, gij gaat naar Ruth, naar huis, versta-je?

Mercy: Ja, Vrouw *(Vrouw Putnam gaat af)*

Parris: *(tegen Abigail)* Roep mij terstond, wanneer zij naar het raam wil lopen.

Abigail: Ja, oom.

Parris: *(tegen Putnam)* Er zit een verschrikkelijke kracht in haar armen nu. *(Hij gaat af met Putnam)*

Abigail: *(met onderdrukte gretigheid)* Hoe ziek is Ruth?

Mercy: 't Is griezelig, ik weet 't niet — 't is net, alsof zij wandelt als een dode, sinds gisterenavond.

Abigail: *(draait zich opeens om, gaat naar Betty en zegt met angst in*

haar stem) Betty? (*Betty verroert zich niet. Zij schudt haar heen en weer*) Hou nu maar op! Betty! Kom overeind. (*Betty verroert zich niet. Mercy komt ook bij het bed*)

Mercy: Heb je haar al een klap gegeven? Ik heb Ruth hard om haar oren geslagen en ze werd er even wakker van. Hier, laat 't mij maar eens proberen.

Abigail: (*houdt Mercy tegen*) Nee, hij komt direct weer boven. Luister goed! Als zij ons ondervragen, zeg dan dat wij hebben gedanst — dat heb ik al verteld.

Mercy: Ja, en wat nog meer?

Abigail: Hij weet dat Tituba Ruth's zuster uit het graf heeft opgeroepen.

Mercy: Ja, en wat nog meer?

Abigail: Hij heeft jou naakt gezien.

Mercy: (*slaat haar handen met een angstig lachje ineem*) O Jezus!
(*Mary Warren ademloos op. Zij is zeventien. Een onderdanig, naief, eenzaam meisje*)

Mary: Wat moeten we doen? Het hele dorp staat op stelten! Ik kom net van de hoeve; de hele buurtschap spreekt over hekserij! Ze zullen ons nog heksen noemen Abby!

Mercy: (*kijkt naar Mary Warren en wijst naar haar*) Zij wil ons verraden! Ik voel het!

Mary: Abby, we moeten het vertellen! Op hekserij staat de strop. De galg als twee jaar geleden, daar in Boston! We moeten de waarheid vertellen, Abby! Jij wordt alleen gegeseld voor het dansen en voor dat andere.

Abigail: O nee! Wij zouden gegeseld worden.

Mary: Ik heb er nooit aan meegedaan, Abby. Ik heb alleen gekeken!

Mercy: (*gaat dreigend op Mary af*) O ja, jij mag zo graag kijken, hè Mary Warren? Geweldig, zoals jij durft als het om kijken gaat!

(Betty kreunt op het bed. Abigail draait zich onmiddellijk naar haar om)

Abigail: Betty? (*Zij gaat naar Betty toe*) Kom Bettie lief, word nu maar wakker. Ik ben het — Abigail. (*Zij tilt Betty op en begint haar heftig te schudden*) Ik sla je anders, hoor je, Betty? (*Betty kreunt*) O, je schijnt al beter te worden, hè? Ik heb met je vader gesproken en hem alles verteld. Je hoeft dus niets —

Betty: (*vliegt van het bed af, omdat ze bang is voor Abigail en drukt zich tegen de muur*) Mammie! Waar is Mammie?

Abigail: (*geschrokken, terwijl zij voorzichtig naar Betty toegaat*) Wat heb

je nu, Betty? Je Mammie is toch dood en al lang begraven.

Betty: Ik vlieg naar Mammie. Laat me vliegen! *(Zij strekt haar armen uit, alsof ze wil gaan vliegen, holt naar het raam en steekt er een been uit)*

Abigail: *(trekt haar weg van het raam)* Ik heb hem alles verteld; hij weet het nu. Hij weet alles, wat we —

Betty: Jij hebt bloed gedronken, Abby! Dat heb je hem niet verteld!

Abigail: Betty! Dat mag je nooit meer zeggen! Nooit meer —

Betty: Je hebt het wel gedaan! Je hebt het wel gedaan! Je hebt een toverdrank gedronken om John Proctor's vrouw te doden! Je hebt een toverdrank gedronken om John Proctor's vrouw te vermoorden!

Abigail: *(slaat haar in het gezicht)* Hou je mond! Hou dadelijk je mond.

Betty: *(laat zich weer op haar bed vallen)* Mammie! Mammie! *(zij breekt in snikken uit)*

Abigail: Luister, jullie allemaal! We hebben gedanst. En Tituba heeft de geesten van Ruth's gestorven zusjes opgeroepen. En dat is alles. En denk er aan: Als één van jullie ook maar één woord fluistert, of maar een kik geeft over die andere dingen, dan kom ik bij jullie midden in de nacht en zet jullie dat betaald op een manier, waar je van zult rillen! En jullie weten, dat ik daar toe in staat ben. Ik heb gezien hoe Indianen de hoofden, van mijn ouders verbrijzelden op het kussen naast 't mijne, en ik heb 's nachts nog heel wat gruwelijker dingen zien gebeuren. Jullie zouden wensen, dat jullie nooit de zon had gezien. *(Zij gaat naar Betty en trekt haar ruw overeind)* En jij! Kom overeind en hou daar mee op! *(Maar Betty bezwijmt onder haar handen en blijft roerloos op bed liggen)*

Mary: *(hysterisch bang)* Wat heeft ze? *(Abigail staart ernstig naar Betty)* Abby, ze gaat dood! Het is een zonde om de doden op te roepen, en wij —

Abigail: *(loopt op Mary Warren af)* Hou je mond, zeg ik je, Mary Warren!

(John Proctor op. Als Mary Warren hem ziet, springt ze van angst weg en kan nauwelijks spreken)

Mary: O! Ik wilde juist naar huis gaan, meester Proctor.

Proctor: Ben je dwaas, Mary Warren? Ben je doof? Ik had je toch verboden uit huis te gaan, niet? Waarom betaal ik je? Ik moet jou nog vaker zoeken dan mijn koeien!

Mary: Ik wilde alleen zien, wat er allemaal gebeurt in de wereld.

Proctor: Ik zal je de wereld op je billen geven, als je zo doorgaat. Ga nu naar huis, meteen; mijn vrouw wacht op je met het werk! *(Zij probeert een rest van haar waardigheid te redden en gaat langzaam af)*

Mercy: *(bang voor hem maar op een vreemde manier nieuwsgierig)* Ik kan nu maar beter gaan. Ik moet op mijn Ruth passen. Goede morgen, meester Proctor.

(Mercy sluipt weg. Vanaf het ogenblik dat Proctor is binnengekomen, heeft Abigail er bij gestaan, alsof zij op haar tenen stond, terwijl zij met wijdopen ogen zijn tegenwoordigheid indrinkt. Hij kijkt even naar haar en gaat dan naar Betty op het bed)

Abigail: O! Ik was bijna vergeten, hoe sterk je bent, John Proctor.

Proctor: *(kijkt Abigail nu aan, met een bijna onmerkbaar lachje van begrip)* Wat is hier aan de hand?

Abigail: *(met een nerveus lachje)* O, ze doet alleen een beetje mal.

Proctor: De weg langs mijn huis lijkt wel een bedevaart naar Salem. In de stad mompelt men over hekserij.

Abigail: Ach, onzin. *(Zij komt flirtend dichterbij, met een vertrouwelijk ondeugende manier van doen)* Wij hebben vannacht in het bos gedanst en mijn oom heeft ons daarbij betrapt. Toen is zij geschrokken. Dat is alles.

Proctor: *(glimlacht breder)* Jij bent nog steeds dezelfde deugniet, hè? *(Zij begint verwachtingsvol te lachen en durft nu nog dichterbij hem te komen terwijl zij opgewonden hem in de ogen kijkt)* Jij zult nog eens aan de kaak staan, voor je twintig bent. *(Hij maakt een beweging, alsof hij weg wil gaan en zij springt hem tegemoet)*

Abigail: Zeg iets, John. Zeg me iets liefs. *(Zijn glimlach verdwijnt, als hij haar hevige begeerte bemerkt)*

Proctor: Nee, nee, Abby. Dat is voorbij.

Abigail: *(Uitdagend)* Ben jij vijf mijl komen lopen om de een of andere domme gans te zien vliegen? Ik ken jou beter.

Proctor: *(schuift haar vastberaden opzij)* Ik kwam eens kijken, wat voor potje jouw oom nu weer voor ons op 't vuur heeft *(om er een eind aan te maken)* Zet dat andere maar uit je hoofd, Abby.

Abigail: *(pakt zijn hand, voordat hij haar los kan laten)* John — iedere nacht wacht ik op je.

Proctor: Ik heb je nooit hoop gegeven op mij te wachten, Abby.

Abigail: *(begint nu kwaad te worden — zij kan het niet geloven)* Ik heb een betere reden dan hoop, zou ik zo zeggen.

Proctor: Abby, zet het uit je hoofd. Ik kom niet weer om jou.

Abigail: Je houdt me voor de gek!

Proctor: Ik dacht dat je me beter kende.

Abigail: Ik weet, hoe je me beetgreep, achter je huis en hoe je zweette als een hengst, als ik alleen maar in de buurt kwam. Of heb ik dat

gedroomd? Zij heeft mij buiten de deur gezet. Jij hoeft nu niet te doen, alsof jij dat gedaan hebt. Ik zag jouw gezicht toen zij mij gedaan gaf en je hield van mij, net zoals je nu nog van mij houdt!

Proctor: Je zegt dat in het wilde weg, Abby —

Abigail: Een wild hart zegt alles in het wilde weg. Maar zo erg wild is het toch ook niet. Ik heb je weergezien, sinds zij mij wegjoeg. Ik heb je 's nachts gezien.

Proctor: Al zeven maanden ben ik amper van mijn erf weg geweest.

Abigail: Ik ben gevoelig voor heetheid, John, en de jouwe trok mij naar mijn venster, en dan zag ik hoe je opkeek, brandend in je eenzaamheid. Durf je te zeggen, dat je nooit naar mijn raam hebt opgekeken?

Proctor: Misschien heb ik een enkele maal wel opgekeken.

Abigail: *(haar toon wordt zachter)* Dat moest je wel. Jij bent geen man van steen. Ik ken jou, John. Ik ken je. *(zij weent)* Ik kan niet slapen van het dromen. Ik kan niet dromen zonder wakker te worden en dan dwaal ik door het huis, alsof je elk ogenblik door een deur kon binnenkomen. *(Zij klemt zich wanhopig aan hem vast)*

Proctor: *(duwt haar zachtjes van zich af, met medegevoel, maar vastberaden)* Kind —

Abigail: *(in een vlaag van woede)* Hoe durf je mij een kind te noemen?

Proctor: Abby, ook al denk ik nog wel eens aan je, anders dan met boosheid, liever hak ik mijn hand af, dan dat ik die nog een keer naar jou uitsteek. Zet het uit je hoofd. Wij hebben elkaar nooit aangeraakt, Abby.

Abigail: Dat hebben we wel.

Proctor: Dat hebben we niet.

Abigail: *(verbitterd)* O, hoe kan een sterke man zich door zo'n ziekelijke vrouw —

Proctor: *(kwaad — ook op zichzelf)* Zeg niets van Elisabeth!

Abigail: Zij maakt mijn naam zwart in het dorp. Zij vertelt leugens over mij. Zij is een koud, huichelachtig wijf en jij bent bang voor haar. Jij laat je door haar ringeloren —

Proctor: *(schudt haar door elkaar)* Wil je de zweep soms voelen?

(Beneden wordt een psalm gezongen)

Abigail: Ik wil John Proctor, die mij uit mijn slaap gewekt heeft en mij dingen heeft geleerd.... Nooit wist ik hoe schijnheilig Salem was. Ik weet niet hoe verleugend de lessen waren, die ik leerde van al die Christelijke vrouwen en hun achterbakse mannen! En nu wil jij dat ik het licht uit mijn ogen ruk? Dat wil ik niet, dat kan ik niet! Jij hield van

me, John Proctor. En of 't nu zonde is of niet, je houdt nog immer van me *(hij draait zich abrupt om, om af te gaan. Zij rent op hem af)* John, heb medelijden met me! *(In de psalm klinken de woorden „gaan op naar Jezus" en Betty slaat haar handen voor haar oren, en kreunt luid)*

Abigail: Betty? *(Zij gaat vlug naar Betty, die nu rechtop zit en gilt. Proctor gaat ook naar Betty, terwijl Abigail probeert haar handen omlaag te krijgen. Zij roept)* Betty!

Proctor: *(verliest zijn kalmte)* Wat doet ze? Meid, wat heb je? Hou toch op met dat gehuil! *(Het zingen beneden is plotseling opgehouden en Parris komt binnenhollen)*

Parris: Wat is er gebeurd? Wat doen jullie met haar? Betty? *(Hij rent naar het bed, terwijl hij „Betty! Betty!" roept. Vrouw Putnam op, helemaal opgewonden van nieuwsgierigheid. Met haar mee komen Thomas Putnam en Mercy Lewis. Parris slaat Betty voortdurend zacht op de wang, terwijl zij blijft kreunen en probeert op te staan)*

Abigail: Ze hoorde u zingen, en opeens sprong ze op en begon te schreeuwen.

Als u het hele stuk wilt lezen dan kunt u via www.toneeluitgeverijvink.nl de tekst bestellen en toevoegen aan uw zichtzending.

Voor advies of vragen helpen wij u graag.

 info@toneeluitgeverijvink.nl

 072 5112407

“Samenspelen” is ons motto